

SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII

Nejhorší letecká katastrofa (27.březen 1977)

AKTIVITA: SŠ
NÁZEV: Katastrofa jako následek terorismu

ANOTACE:

Žáci prostřednictvím aktivity pronikají do fenoménu terorismu, jakožto prostředku jednotlivých skupin na sebe upozornit. Klasifikují si definici, zmapují tento fenomén v průběhu 2. pol.20 stol., jeho příčiny a následky. Posléze dokáží vést argumentačně plnohodnotnou debatu o možném řešení tohoto globálního problému.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

GV: český jazyk a literatura, základy společenských věd, dějepis

OV: český jazyk a literatura, občanská výchova, dějepis

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

GV a OV: multikulturní výchova, osobností a sociální výchova, výchova v evropských a globálních souvislostech

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

k učení, komunikativní, sociální a personální, občanské

CÍLE:

Žáci:

- na příkladech doloží znalosti jednotlivých teroristických útoků a skupin
- objasní si rozdíl mezi partyzánskou válkou, válkou a terorismem
- vysvětlí příčiny daného fenoménu
- popíší následky
- formulují řešení

DĚLKA:

45minut

POMŮCKY:

- papír a tužka
- materiál
- internet (ten ovšem není nezbytnou podmínkou)
- kniha **Slavné dny 50+2 příběhy, které psaly historii (str. 76)**

POSTUP:

- 1) Učitel pomocí metody brainstormingu sestavuje na tabuli definici pojmu *terrorismus*. (Poznámky pro učitele, zdroje odkaz 2)
- 2) Následně žáci uvádějí příklady teroristických akcí a skupin. (Poznámky pro učitele)
- 3) Poté, co si žáci společně s učitelem klasifikují pojem terorismus, jsou rozděleni do skupin po 2 – 4. Jejich úkolem je sepsat možné příčiny terorismu. Učitel by měl mít připraveny návodné otázky. *Jaká potřeba může být tak silná, že jsem ochotni ublížit nevinnému?*
- 4) Po sepsání píše učitel jednotlivé poznatky žáků na tabuli a společně o nich diskutují. Na závěr si ještě shrnou možné následky terorismu... (větší zásah státu do života občanů jako prevence hrozby apod.).
- 5) Učitel žákům promítne video: <http://www.stream.cz/slavedny/802514-den-nejhorsiletecke-katastrofy-v-dejinach-27-brezen> nebo přečte text z knihy „**Slavné dny 50+2 příběhy, které psaly historii**“, diskutuje s žáky nad možností neočekávaných následků.
- 6) Diskuze na téma: *Jak předcházet terorismu v globálním prostředí.*

REFLEXE:

Reflexe proběhne formou průběžné diskuze nad jednotlivými body v rámci aktivity. Žáci si objasňují kauzalitu probíraných společenských fenoménů. Proto, aby dokázali o jednotlivých jevech mluvit, je potřeba jim očistit pojmy pomocí věcnějších definic. V rámci závěrečné diskuze by žáci měli být schopni pojmy plně využívat a formulovat na základě nich možná řešení daného problému.

POZNÁMKA a ZDROJE:

Pro učitele:

Soudobý terorismus

„Soudobý terorismus je probíhající násilnou fází evoluce, jejíž počátky sahají stejně daleko jako lidské konflikty samotné.“

Caleb Carr

Soudobý terorismus je spojován s druhou polovinou 20. století. V této době začaly vznikat mnohé teroristické organizace. Jednou z nich je například ETA (Euskadi ta Askatasuna; Baskicko a jeho svoboda), která vznikla v roce 1958 v období krize tradičního baskického nacionalismu. Jejich cílem bylo vytvoření nezávislého baskického státu na severu Španělska. Avšak rozkol v názorech jednotlivých členů rozdělil organizaci na ETA-militar (dávala přednost ozbrojeným akcím) a ETA-político-militar (ti spíše usilovali o vytvoření politické shody). Odhady počtu členů během posledních let ubývají a s tím i počty teroristických aktivit.

Další teroristickou organizací je IRA (Irish Republican Army; Irská republikánská armáda). Jedná se o nacionalistické uskupení, jenž se snaží bojovat proti přítomnosti Angličanů v Severním Irsku.

Vzniklo v roce 1919 a uvádí se, že po dobu dalších dvou let byla IRA nejefektivnější organizací bojující za nezávislost proti britské nadvládě v irské válce. Nyní se také dělí na dvě křídla. První z nich je tzv. oficiální, snažící se o dohodu politickou cestou, a druhé prozatímní, které pokračuje v extremistických akcích.

Neméně známou teroristickou skupinou je Hamas (Hnutí islámského odporu). Palestinská islamistická militantní skupina vznikla v roce 1987. I zde nacházíme rozdělení na militantní (v utajení provádí útoky) a politickou skupinu (shání finance a verbuje nové členy).

V neposlední řadě je možno uvést libanonskou šiitskou militantní a politickou skupinu tzv. Hizballáh (Boží strana). Začátek působení se datuje k roku 1982. Hlavní ideou založení bylo vytvořit v Libanonu teokratickou vládu na způsob Iránu (od nich také finanční podpora) a následně ji rozšířit po celém arabském světě. Jejich útoky jsou zaměřeny především proti Izraeli a jeho spojencům.

Další teroristická organizace, všemi spojovaná zejména s útoky na USA, je Al-Káida. V jejím čele stál nejhledanější muž světa – Usáma bin Ládín. Prvopočátky je třeba hledat v 80. letech minulého století, kdy bin Ládín začal formovat svoji organizaci k odboji proti sovětské armádě. Ta vpadla do Afghánistánu v roce 1979, aby pomohla upadající komunistické menšině a setrvala přes devět let. Neúspěch SSSR v této válce jen posílil sebevědomí a upevnil stabilitu válečníků ve jménu džihádu.

Pro nás jsou asi nejzajímavější události posledního desetiletí, kdy se staly útoky, které změnili pohled na terorismus a boj s ním. Tahle skutečnost by mohla nést název „novodobý terorismus a jeho dopady“.

Pokud se zaměříme na Spojené státy americké, tak ty mají s touto formou zločinu nemalé zkušenosti. Bohužel však pro civilní obyvatelstvo velmi nepříjemné. Vzpomeňme jen na události 11. září 2001, kdy se únosci – teroristé zmocnili čtyř letadel, z nichž dvě narazila do „dvojčat“

WTC (Světového obchodního centra). Ta se po hodině zřítila a s nimi i přiléhající budova. Další letoun narazil do sídla Pentagonu a poslední se zřítil do polí v Pensylvánii. Ze zdrojů víme, že čtvrté letadlo mělo za cíl Bílý dům či americký Kapitol. Jen díky pohotovosti a odvaze pasažérů, kteří se rozhodli bojovat s únosci, se tak nestalo. Avšak bohužel ani jeden z těchto „odvážlivců“ zřícení letadla nepřežil. Celkový počet obětí se odhaduje přes tři tisíce. Toto číslo neustále stoupá díky

úmrtí na respirační onemocnění, kterými trpí hlavně členové záchranných hasičských sborů. Ti se nadýchali prachu a jedovatých plynů, šířících se z trosk budov.

Po tomto otřesném zážitku se svých obětí „dočkala“ i Evropa. V roce 2004 byly čtyři nálože umístěny do vlakových souprav v hlavním městě Španělska a odpáleny na třech vlakových nádražích při ranním „návalu“ pracujících. Zanechali po sobě kolem dvě stě obětí a na dva tisíce zraněných.

O hrůze, bolesti a chaosu by také mohl vyprávět ostrovní stát Velká Británie. V jejím hlavním městě Londýně v létě roku 2005 spáchali teroristé (všichni muslimové) sérii koordinovaných sebevražedných útoků. Ty byly provedeny také v dopravních prostředcích při ranní špičce. V soupravách metra explodovaly tři bomby a třetí byla odpálena v autobuse. Celkový počet mrtvých byl 52 a počet zraněných dosáhl přes sedm set.

Na počátku 90. let 20. století proběhl v Čečensku silný nacionalizační proces, který vyústil v požadavek čečenské nezávislosti na rozpadajícím se Sovětském svazu. To se samozřejmě Sovětskému svazu nelíbilo a vypukly nepokoje na obou stranách. Alarmujícím a pro veřejnost velice nepříjemným

útokem bylo napadení školní budovy v ruském Beslanu, kde nakonec zahynulo přes 334 civilistů a z toho 186 dětí. K útoku se přihlásil čečenský terorista. Dalším čečenským teroristickým cílem bylo divadlo v Moskvě, kde 23. října 2002 zemřelo kolem 130 lidí.

„Přesto, že se člověk často nemůže bránit utrpení, které mu působí jiní lidé, pokouší se o magickou očistu: pomstí-li se, popře, že utrpěl škodu...člověk zřejmě bere spravedlnost do svých rukou v situacích, kdy Bůh nebo světské úřady selžou. Ve své vášnivé touze po pomstě se sám povyšuje na úroveň Boha a andělů pomsty.“

Tato citace je zajímavá s ohledem na to, že po útocích na USA byly ihned vyslány vojenské jednotky do oblasti Afghánistánu. Tento krok podnítl mnohé otázky, jestli je uskutečněný akt oprávněný, nebo se jedná o zvláštní formu napadení cizího státu a jejich obyvatel. Tak či tak opět umírají nevinní civilisté.

Nejen tyto, ale mnohé další ukázky takové síly a nenávisti jsou viděny po celém světě. Většina států se snaží svou politikou bojovat proti terorismu, ale jsou i takové státy, které tento způsob boje podporují a financují. Důvodem bývá vlastní prospěch v otázce politických cílů či „příliv“ financí.

Fuerzas Armadas Guanchas (FAG v krátkosti) bylo teroristické ozbrojené křídlo [hnutí za sebeurčení a nezávislost na Kanárských ostrovech](#) (MPAIAC), aktivní mezi [1.listopadem](#) roku [1976](#) až do konce roku [1978](#) , kdy vyhlásili *jednostranné příměří na dobu neurčitou* v tom, co je považováno za "boj proti [španělské koloniální](#) okupaci " Kanárských ostrovů.

Encyklopedie Universum **definuje** terorismus jako „politicky motivované použití násilí proti jednotlivcům, skupinám os[ob] a majetku, jehož cílem je max[imálně] vystrašit obyvatelstvo, a tak otřást společenským a polit[ickým] systémem a konečně svrhnout stávající formu státu a společenského řádu“. Publicistka Jessica Sternová však napsala: „Člověk, který se zabývá studiem terorismu, se setkává se stovkami definic . . . Ale jen dva rysy terorismu jsou rozhodující v tom, abychom jej odlišili od ostatních forem násilí.“ Které charakteristiky to jsou? „Za prvé, terorismus je namířen proti civilistům. . . . Za druhé, teroristé používají násilí tak, aby mělo šokující dopad — vyvolat v lidech strach je často důležitější než bezprostřední následky útoku. Právě záměrné vyvolávání strachu je to, čím se terorismus odlišuje od obyčejné vraždy či napadení.“

Příčiny terorismu:

Náboženské:

- Prosazení představ vlastní náboženské komunity na úkor odlišných interpretací vlastního náboženství či na úkor jiných náboženství anebo sekularizace.
- Obranu vlastní náboženské komunity před vnějšími ideovými i násilnými útoky.
- Upoutání pozornosti širší veřejnosti k vlastnímu náboženství.

Politické:

- **vnitřní**

cílem bývá zpravidla rozložení státu a požadovaná změna politického uspořádání (režimu). Objekty destrukce se stávají státní instituce, vysokí političtí představitelé i sympatizanti režimu. Tato skupina bývá mnohdy **spojována s partyzánskými hnutími. S tím rozdílem, že partyzáni mají cíle vojenské v době války, kdežto teroristické skupiny mají cíle civilní.** (viz ZDROJE 2)

Do skupiny „vnitřního“ terorismu můžeme také řadit státní teror. Ten potlačuje hnutí odporu proti režimu a podmaňuje si tamější obyvatele. Je tedy možné říci, že se ho dopouští určitý stát, který například vyvraždí tamější nebo i cizí obyvatelstvo, likviduje odpůrce a potírá například lidská práva a svobodu. V naší zemi se tato taktika projevila v dobách komunismu. Dalšími ukázkovými příklady jsou plynové útoky Saddáma Husajna na kurdské obyvatelstvo v Iráku či „Stalinovy čistky“.

- **separatistický/nacionalistický terorismus.**

Hlavní ideologií je zbavení se koloniálního útlaku či získání nezávislosti na dosavadní vládě nebo připojení k jinému státu. Návist vůči vládnoucímu režimu je značnou motivací. Mnozí z těchto teroristů musí dosáhnout jisté míry obliby u obyvatelstva, které reprezentují, aby bylo dosaženo lepších výsledků. Typickým představitelem je Irská republikánská armáda (IRA) nebo španělská teroristická organizace usilující o zachování Baskicka (ETA) a další. Mezinárodní terorismus je také podobný **partyzánskému boji, avšak s tím rozdílem, že tyto skupiny útočí zejména na civilní obyvatelstvo a cíle.**

- Důležité je také se zmínit o extremismu krajní pravice, který okrajově připomíná meziválečný fašismus. Důvodem k zakládání neofašistických skupin mládeží bývá převážně nevalná ekonomická situace, ke které podle pravice přispívají přistěhovalci. To má za následek nepřátelství vůči nim i rasovým menšinám.

Všechny tyto formy terorismu mají za následek ničení nejen **všeho, co se jim do jejich ideologie „nehodí“, ale také vražedné útoky na civilní obyvatelstvo.**

Ostatní:

Mezi další důležité příčiny je řazena zejména **globalizace**. Ta má jako jeden z negativních následků

ekologický dopad. Proti tomu se vzepřely skupiny, které jsou k napravování ekologických následků

ochotny použít i terorismu. Jsou ale i jiná odvětví jejich zájmu, kterými jsou například práva zvířat. Ne všechny skupiny jsou ale ochotny používat této vyhrocené formy násilí proti lidem, avšak

mezi ty, které se tomu nebrání, můžeme řadit třeba Animal Rights Militia Fact Sheet a Justice Department.

„Současné lidstvo je z jejich pohledu jistým virem, který poškozuje tradiční ekologickou rovnováhu na Zemi. Hodlají se navrátit k divočině, resp. nastolit stav odpovídající období pleistocénu, které je z jejich pohledu zlatým věkem.“

Zarytí ekologové se tedy snaží atakovat soudobou lidskou civilizaci a její egocentrické jednání.

Další variantou je **kriminální terorismus**. Požadovaným cílem je zde zejména materiální výhoda, tedy potřeba zisku ať už skupin nebo jednotlivců. Hranice mezi kriminalitou a kriminálním terorismem je relativně tenká. U terorismu je spíše potřeba zohlednit rozměr zastrašení publika. Tento strach kriminality, který ztěžuje život jednotlivcům i společnosti, má negativní dopad na vývoj lidstva.

O **psychopatologickém terorismu** se příliš nehovoří. Jedná se o teroristické ataky ze strany jednotlivce či skupin z důvodu uspokojení své vlastní potřeby a tužby. Díky základnímu rozdělení je řadíme do dvou skupin. V první jsou ti, kteří chtějí ostatním způsobit bolest, převážně fyzickou, a ve druhé jsou naopak ti, kteří o činech (falešné oznámení o bombě) jen hovoří. Obě skupiny se mnohdy prolínají. Ukázkovým příkladem jsou školáci. Jedni „oznamují“ a jiní „konají“. Počet případů, kdy rozhořčený student použije zbraň proti svým spolužákům, je stále častější, až alarmující.

ZDROJE:

- 1) https://is.muni.cz/th/237347/pedf_b/Bakalarska_prace_237347.txt
- 2) <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2004/1-2004/vymezeni-pojmu-terorismus-valka-a-guerilla-v-soudobe-bezpecnostni-terminologii.html#.U99qOKMTjXQ>

Zpracovala:

Tereza Vodičková